

Nr 65.

Ankom till riksdagens kansli den 30 juni 1942 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt.

I en till riksdagen avlåten, den 22 maj 1942 dagtecknad proposition nr 353, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt.

Lagförslaget är av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt.

Härigenom förordnas, att §§ 5—8 samt 11 lagen den 30 maj 1873 om rikets mynt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

§ 5.

Till skiljemynt skall användas dels silver, legerat med koppar eller med koppar och nickel eller med annan för ändamålet lämpad metall, dels kopparnickel, dels brons eller järn.

§ 6.

Av silver skola präglas myntstycken av följande namnvärde, nämligen:

två kronor,
en krona,
femtio öre,
tjugufem öre,
tio öre.

¹ Senaste lydelse se beträffande § 5 1920:309, beträffande § 6 1935:28, beträffande § 7 1917:128 och beträffande § 8 1881:35.

Dessutom må, efter av Konungen för varje gång därom meddelat beslut, präglas myntstycken av silver med ett namnvärde av fem kronor.

Silvermynten skola utmyntas av legering innehållande minst fyrtio ett-hundradelar silver.

Etthundra stycken silvermynt skola innehålla fint silver till lägst följande vikt, nämligen:

femkronestycken: niohundrafemton och två tiondels gram;

tvåkronestycken: femhundrasextio gram;

enkronestycken: tvåhundraåttio gram;

femtioörestycken: etthundra nittiotvå gram;

tjugufemörestycken: nittiotvå och åtta tiondels gram;

tioörestycken: femtiosju och sex tiondels gram.

Av kopparnickel må, efter av Konungen för varje gång därom meddelat beslut, präglas myntstycken av följande namnvärde:

femtio öre; tjugufem öre; tio öre.

§ 7.

Av brons präglas myntstycken av följande namnvärde:

fem öre; två öre; ett öre.

Av järn må, efter av Konungen för varje gång därom meddelat beslut, präglas myntstycken av följande namnvärde:

fem öre; två öre; ett öre.

§ 8.

Avvikelsen över eller under den i § 4 stadgade guldhalten får högst utgöra femton tiotusendelar fint guld av varje myntstyckes bruttovikt.

Avvikelserna över eller under i § 4 stadgade vikter få högst utgöra:

för varje tjugukronestycke: femton tiotusendelar.

» » tiokronestycke: tjugu tiotusendelar,

» » femkronestycke: trettio tiotusendelar,

allt av varje myntstyckes rätta vikt; dock skall vid guldets utmyntning iakttagas, att avvikelsen i vikt för vart parti av tio kilogram myntguld ej får överskrida fem gram.

§ 11.

Närmare bestämmelser om sammansättningen av de legeringar, av vilka silver-, kopparnickel- och bronsmynt skola utmyntas, om silvermyntens vikt, om det antal skiljemynt av andra slag, som skall utmyntas av viss viktsmängd metall, samt om högsta tillåtna avvikelser i fråga om silvermyntens silverhalt och vikt meddelas av Konungen.

Angående huvud- och skiljemyntstyckenas diameter, prägel, inskrift, rand och vad mer till deras yttre utseende hörer, vill Konungen särskilt förordna, ävensom de regler, vilka vid myntverket böra gälla för probering och justering, inlämnande av guld till förmyntning m. m.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

I lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt föreskrives i § 5, att till skiljemynt skall användas dels silver, legerat med koppar i det förhållande som i lagen stadgas, dels kopparnickel, dels brons eller järn.

Enligt § 6 skola av *silver* präglas myntstycken av följande namnvärde, nämligen två kronor, en krona, femtio öre, tjugufem öre och tio öre. Ett-hundra stycken sådana skiljemynt skola innehålla följande viktsmängder fint silver, nämligen tvåkronestycken 1,200 gram, enkronestycken 600 gram, femtioörestycken 300 gram, tjugufemörestycken 145¹/₅ gram samt tioörestycken 58 gram.

Dessa skiljemynt skola utmyntas av följande legeringar: två- och enkronestycken: av 800 viktdelar silver och 200 viktdelar koppar; femtio- och tjugufemörestycken: av 600 viktdelar silver och 400 viktdelar koppar; samt tioörestycken: av 400 viktdelar silver och 600 viktdelar koppar. Alltså skall vikten av varje myntstycke utgöra för tvåkronestycke 15 gram, för enkronestycke 7.5 gram, för femtioörestycke 5 gram, för tjugufemörestycke 2.42 gram och för tioörestycke 1.45 gram.

Dessutom må, efter av Kungl. Maj:t för varje gång därom meddelat beslut, präglas myntstycken av silver med ett namnvärde av fem kronor. Ett-hundra stycken sådana skiljemynt skola innehålla 2,250 gram fint silver. De skola utmyntas av en legering av 900 viktdelar silver och 100 viktdelar koppar. Varje myntstycke skall alltså väga 25 gram.

I § 8 föreskrives i fråga om silvermynt, att avvikelserna över eller under angiven silverhalt få utgöra högst trettio tiotusendelar fint silver av varje myntstyckes bruttovikt. Avvikelserna över eller under stadgad vikt få högst utgöra: för varje fem- eller tvåkronestycke: trettio tiotusendelar; för varje enkronestycke: femtio tiotusendelar; för varje kilogram av femtioörestycken: sextio tiotusendelar; för varje kilogram av tjugufemörestycken: etthundra tiotusendelar; samt för varje kilogram av tioörestycken: etthundrafemtio tiotusendelar, allt av varje myntstyckes rätta vikt.

I § 11 stadgas, att angående myntstyckenas diameter, prägel, inskrift, rand och vad mer till deras yttre utseende hörer, vill Kungl. Maj:t särskilt förordna.

Beträffande skiljemynt av *kopparnickel*, *brons* och *järn* upptagas i §§ 6 och 7 bestämmelser angående namnvärden, legeringarnas sammansättning samt det antal mynt, till vilket angiven viktsmängd metall skall utmyntas.

Föredragande departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Möjligheterna att tillgodose det alltjämt betydande behovet av nya skiljemynt av högre valörer begränsas för närvarande av svårigheterna att vidmakthålla en import av silver. Som skiljemyntsbristen vållar allvarliga olägenheter, torde åtgärder böra vidtagas för att minska skiljemyntsförorsjningens beroende av silvertillgången. Därvid kunde övervägas att liksom under förra världskriget låta silvermynten i viss utsträckning ersättas med sedlar av motsvarande valör. Erfarenheterna av dessa sedlar ha emellertid icke varit gynnsamma. Enligt min mening bör därför en sådan lösning

icke accepteras så längre andra möjligheter stå till buds. Närmast ifrågakommer att, på sätt mynt- och justeringsverket föreslagit, minska silverhalten i skiljemynten. Jag vill erinra om att skiljemyntens metalliska värde redan enligt gällande regler avsevärt understiger deras penningvärde och saknar varje betydelse för detta. Skiljemyntens sammansättning är alltså ett rent tekniskt spörsmål utan intresse ur penningpolitiska synpunkter.

Mynt- och justeringsverket, som vid bedömandet av frågan om en reduktion av skiljemyntens silverhalt fäst avgörande vikt vid möjligheten att inom landet erhålla de erforderliga metallerna, har för sin del stannat för den meningen, att en övergång borde ske till lägre silverhalt i samtliga myntsorter utom tioöresmyntet. Verket har därvid ifrågasatt, att silverhalten i dessa skiljemynt skulle sänkas till 40 viktprocent, d. v. s. samma halt som i de nu använda tioöresmynten, och att till samtliga slag av skiljemynt i silver skulle användas en legering bestående av — förutom silver — koppar till omkring 55 viktprocent och nickel till omkring 5 viktprocent. Enligt mynt- och justeringsverkets mening skulle en sådan åtgärd möjliggöra en avsevärd ökning av silvermyntkvantiteten utan att den ökade förbrukningen av andra metaller behövde ingiva farhågor.

Då enligt vad mynt- och justeringsverket anfört verkställda prov visat, att en legering med den lägre silverhalten är tekniskt fullt tillfredsställande för sitt ändamål, anser jag mig av tidigare angivna skäl böra godtaga mynt- och justeringsverkets förslag, att silverhalten i samtliga skiljemynt av silver med undantag av tioöresmyntet — för vilket den lägre silverhalten redan gäller — skall sänkas till 40 viktprocent, samt att till alla slag av silvermynt skall användas en legering bestående av — förutom silver — koppar till omkring 55 och nickel till omkring 5 viktprocent.

Såsom mynt- och justeringsverket framhållit, erfordras för genomförande av den föreslagna omläggningen vissa ändringar i lagen om rikets mynt. Däremot torde — i följd av tilläggsartikeln den 22 mars 1924¹ och med hänsyn till att de nya mynten avses skola erhålla annan prägling än de nu använda — tillägg till eller ändring av den gällande myntkonventionen mellan Sverige, Danmark och Norge icke behöva ske.

I fråga om sättet för genomförandet av ändringarna i myntlagen har mynt- och justeringsverket hemställt, att endast bestämmelsen om silvermyntens silverhalt, 40 viktprocent, måtte införas i myntlagen, under det att övriga erforderliga föreskrifter skulle utfärdas i administrativ ordning. Mot förslaget härutinnan ha fullmäktige i riksbanken icke gjort annan erinran än att fullmäktige för sin del förordat en sådan bestämmelse i myntlagen, att silverhalten i mynten skulle utgöra *minst* 40 viktprocent, varigenom möjlighet skulle föreligga att utan ny ändring av myntlagen utmynta jämväl mynt med en högre silverhalt.

Den av bankofullmäktige förordade modifikationen av mynt- och justeringsverkets förslag synes böra beaktas med hänsyn till de praktiska för-

¹ Se prop. nr 11 år 1924.

delar som därigenom vinnas. Jag ansluter mig sålunda till bankofullmäktiges förslag, att myntlagen skall ange endast den minimiprocent silver, som skall ingå i legeringen. Därutöver torde myntlagen böra innehålla bestämmelser om de myckenheter fint silver, som silvermynt av olika valörer minst skola innehålla. Minimikvantiteten fint silver torde böra fixeras till $\frac{4}{10}$ av de föreslagna myntens vikt, d. v. s. $\frac{4}{10}$ av respektive 14.0, 7.0, 4.8, 2.32 och 1.44 gram. För silvermynt å 5 kronor har bruttovikten under hand uppgivits till 22.88 gram, varför minimikvantiteten fint silver för detta mynt torde böra fixeras till $\frac{4}{10}$ av nämnda vikt. Därest de nu föreslagna bestämmelserna intagas i själva myntlagen, torde några principiella betänkligheter icke möta mot förslaget, att utfärdandet av övriga för präglingen erforderliga föreskrifter anförtros åt Kungl. Maj:t. En sådan anordning synes fördelaktig bland annat med hänsyn till att en mindre justering framdeles kan visa sig behövlig beträffande legeringens sammansättning.

I likhet med vad redan nu är fallet i fråga om silvermynten kan framdeles uppkomma fråga om ändring av den metalliska sammansättningen av de för framställning av kopparnickelmynt och bronsmynt använda legeringarna. Det synes därför lämpligt att i detta sammanhang vidtaga sådan ändring av myntlagen, att åt Kungl. Maj:t anförtros jämväl att utfärda föreskrifter om sammansättningen av legeringar för framställning av kopparnickel- och bronsmynt samt om kopparnickel-, brons- och järnmyntens vikt. Såsom ytterligare skäl för en sådan lagändring må anföras, att det ur systematisk synpunkt är mindre lämpligt att bibehålla omförmälda föreskrifter i själva lagen, medan motsvarande föreskrifter rörande silvermynten utbrytas ur lagen och upptagas i en administrativ författning. — Någon saklig ändring beträffande kopparnickel-, brons- och järnmynten är emellertid icke för närvarande ifrågasatt.

Efter en ändring av myntlagen i enlighet med de nu angivna riktlinjerna kommer att, i fråga om skiljemynten, i lagen kvarstå endast de stadganden, som angå det eller de slag av metaller, vilka skola användas vid tillverkningen av skiljemynt, eller som angå skiljemyntens namnvärde eller, i fråga om skiljemynt av silver, den lägsta tillåtna viktprocenten silver eller den lägsta tillåtna myckenheten fint silver.

Ändringarna i myntlagen beröra §§ 5—8 samt 11. Ändringarna ha intagits i ett inom finansdepartementet upprättat förslag till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt*.

Då det är avsett att särskilda tillämpningsföreskrifter skola utfärdas av Kungl. Maj:t, synes det lämpligt, att ifrågavarande lagstiftning får träda i kraft den dag Kungl. Maj:t förordnar. Någon tidsbegränsning av giltighetstiden torde icke böra föreskrivas. Jag vill emellertid framhålla, att med den föreslagna utformningen en återgång till nu gällande bestämmelser i fråga om silverhalt m. m. är möjlig utan att själva myntlagen ändras.

Därest förevarande lagförslag antages av riksdagen, torde jag framdeles få förelägga Kungl. Maj:t förslag — förutom beträffande de tidigare berörda detaljföreskrifterna i fråga om kopparnickel-, brons- och järnmynt — angå-

ende silvermyntlegeringens sammansättning, om silvermyntens vikt och tillåtna halt- och viktavvikelser samt rörande dessa mynts prägel, inskrift och utseende i övrigt.»

Utskottet. Såsom i propositionen framhålles, har den nuvarande bristen på vissa skiljemynt, vilken väsentligen sammanhänger med svårigheterna att vidmakthålla en import av silver, medfört allvarliga olägenheter för penningrörelsen. Åtgärder ha därför synts böra vidtagas för att åvägabringa en ökning av antalet skiljemynt. I sådant hänseende föreslås i propositionen, att silverhalten i samtliga silvermynt utom tioöresmynten skulle sänkas till 40 viktprocent samt att till alla slag av silvermynt skulle användas en legering bestående av — förutom silver — koppar till omkring 55 och nickel till omkring 5 viktprocent. Härigenom skulle möjliggöras en avsevärd ökning av silvermyntkvantiteten. Vad sålunda föreslagits vill utskottet för sin del tillstyrka under framhållande av angelägenheten av att prägling av de nya silvermynten i tillräcklig omfattning snarast kommer till stånd.

Beträffande härefter de ändringar i lagen om rikets mynt, som erfordras för genomförande av den föreslagna omläggningen, innebär propositionen, att i lagen endast skulle intagas en bestämmelse om, att silverhalten i silvermynten skall utgöra minst 40 viktprocent, ävensom stadganden om de myckenheter silver, som silvermynt av olika valörer minst skola innehålla. Övriga för präglingen erforderliga föreskrifter skulle däremot utfärdas i administrativ ordning. Åt Kungl. Maj:t skulle jämväl anförtros att meddela föreskrifter om sammansättningen av legeringen för framställning av kopparnickel- och bronsmynt samt om kopparnickel-, brons- och järnmyntens vikt. De härutinnan framlagda förslagen finner sig utskottet kunna biträda.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 30 juni 1942.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Berling, Sandén*, Friggerdker*, Sundvik*, von Horn, Sylwan och Albertsson;

från andra kammaren: herrar Holmgren*, Paulsen, Andersson i Falkenberg, Andersson i Munkaljungby*, Hilding, Eriksson i Sandby*, Molander* och Persson i Norrby.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.